

Antropoloji

En Eski İnsan mı?

Fransız antropologlarca orta Afrika'da bulunan bir kafatası fosili, insanın soyağacını günümüzden 6-7 milyon yıl öncesine götürebilecek. Kafatasının beyin kabı şempanzelerinkini, yüz yapısıysa ilkel insan atalarının (hominid) görece gelişkin türlerini andırıyor. Son 150 yıldır ortaya çıkarılan fosiller ve modern insanla, şempanzelerin kemik, diş ve yumuşak doku ve DNA'ları üzerinde yapılan araştırmalar, bu iki türün 5-7 milyon yıl önce yaşadığı varsayılan ortak bir atadan soy olarak ayrıştığını ortaya koymaktaydı. İnsanlarla, şempanzeler bugün çok farklı görünümde. Ancak, antropologlara göre, iki türün ayrıldığı ilk dönemlerde, bu

farklılıklar o kadar belirgin değildi. Çad'da bulunan ve bu ülkenin bulunduğu coğrafi bölgenin (Sahil) adıyla *Sahelanthropus tchadensis* adı verilen tür fosilinin, bu ilk farklılıklara ışık tutması bekleniyor. Nedeni, fosilin yaşının, iki türün ayrıştığı düşünülen tarihe yakın olması. "Çadlı sahiladamı"na ait kafatası, bir çene kemiği parçasıyla birkaç dişin yaşları 6-7 milyon yıl olarak belirlenmiş. Antropologlar arasındaki yaygın inanışa göre, ortak atanın son örnekleriyle, şempanze soyunun ilk örneklerinin vücutları ağaçlarda yaşamaya uygundu ve bedenleri dik yada yere paralel duruyor; bunlar, yerde ve kalın ağaç dallarında el parmaklarının orta boğumuna yaslanarak yürüyorlardı. Ayrıca dışa çıkık yüzleri, uzun çene kemikleri, görece küçük çiğneyici dişler ve erkeklerde büyük üst köpek dişleri bulunuyordu. Buna karşılık, ortak atadan ayrılan insan soyunun

ilk örneklerinin dik bir gövde, iki ayak üzerinde yürüme ve koşma becerisine uygun bir iskelet yapısı, iri çiğneme dişleriyle, erkeklerde görece daha küçük köpek dişleri olması beklenir. Yeni bulunan fosilin, beyin kabı her ne kadar şempanzeninkini andırsa da çıkık kaş kemerleri, düz yapıdaki yüzü ve küçük köpek dişleriyle ilkel insan atalarına daha çok benzediği kesin. Ancak, başka araştırmacılar, bu karma yapının düzensiz evrimleşme modelini desteklediği görüşündeler. Aynı araştırmacılara göre, insan evriminin başlangıç dönemlerinde, insan ve şempanze özellikleriyle, olası daha farklı özellikleri değişik bileşimler halinde birleştirmiş birçok farklı tür yan yana yaşamış olabilir.

Nature, 11 Temmuz 2002

Büyük Göçe Büyük Beyin Gerekmiyormuş

Gürcistan'da bulunan yeni bir hominid fosili, insan atalarının Afrika'dan göç ederek dünyaya yayılmalarını, beyinlerinin büyümesine bağlayan kurama kuşku düşürdü. Fosil, daha önce iki kafatasının daha bulunduğu Dmanisi'de ortaya çıkarıldı. Öncekilere kıyasla daha küçük bir beyin kabına sahip olan kafatası, ufak tefek bir hominide ait. Yine öncekilere göre daha ince bir alın çıkıntısı, kısa bir burun ve büyük köpekdişleri bulunan kafatası, öncekiler gibi 1,75 milyon yıl yaşında. Gürcistan Bilimler Akademisi'nden David Lordkipanidze başkanlığında uluslararası bir ekipçe bulunan yeni fosilin beyin hacmi, yaklaşık 600 cm³. Önceki iki fosilin beyin hacimleri 780 ve 650 cm³. Modern insanın beyin hacmiyse yaklaşık 1400 cm³. Her üç fosilin de birçok araştırmacıya göre *Homo Erectus*'un Afrika'da yaşayan türü *Homo Ergaster*'in özelliklerini taşıması ve kazı yerinde bu-

lunan taşan araç-gerecin de Afrika'dakilerle neredeyse aynı olması, Dmanisi yerleşkesindeki hominidlerin Afrika kökenli oldukları tezine güçlü bir kanıt olarak gösteriliyor. Bazı araştırmacılar, her üç fosilin de *H. erectus*'la, bundan daha eski ve ilkel bir hominid türü olan *Homo habilis* arasındaki bir geçiş aşamasına ait olabileceğini düşünüyorlar. Atalarımızın Afrika'dan dünyaya yayıldıkları kuramının temel dayanaklarından biri, evrim sonucu hominidlerin beyinlerinin büyüdüğü olgusuydu. Kuram, beyinleri büyüyüp zekaları geliştikçe atalarımızın görece karmaşık aletler yapma yeteneği kazandıklarını, bu yolla değişik koşullara uyum sağlama becerisini geliştirdikleri ve bunun da yeni yaşam alanlarına yayılmaya olanak sağladığını öne sürüyor. Antropologlar Afrika'dan göç varsayımının, görece uzun bacaklar gerektirdiğini de vurguluyorlar. *Homo erectus* fosilleri, bu türün uzun mesafeler yürü-

meye elverişli uzun ve sağlam bacaklara sahip olduğunu gösteriyor. *Homo habilis* içinse bulgular bu türün görece kısa bacaklı olduğu yolunda. Yeni fosilin küçük boyutları, başka tezlere de yol açmış bulunuyor. Kimi araştırmacı, Afrika'dan yalnızca bir (*H. erectus*) değil, birkaç hominid türünün aynı zamanda göç etmesi olasılığını tartarken, daha radikal bazı görüşler, *Homo habilis*'in Afrika'dan Kafkasya'ya kadar yürüyerek yayılmasının güç olduğunu, dolayısıyla bu türün Afrika dışında da evrimleşmiş olabileceği merkezinde. Başka bazı bilimadamlarına göre, günümüz insanında olduğu gibi, ilkel insan toplulukları içinde de morfolojik çeşitlilik olabilir. Günümüz insanları arasında beyin hacminin %15 oranında farklılık gösterebildiğine işaret eden kimi antropolog, Dmanisi fosilleri arasındaki beyin hacmi farkının da normal olduğu görüşünü savunurken, daha da başkaları, son bulunan fosilin, henüz gelişmesini tamamlamamış bir ergenin kafatası olabileceğini söylüyor.

Science, 5 Temmuz 2002

